

■ Ἡρώες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

Γρηγόρης Λιακατᾶς ὁ Λεοντόκαρδος ὄπλαρχηγός*

† 28η Φεβρουαρίου 1855

Ο Γρηγόρης Λιακατᾶς γεννήθηκε γύρω στο 1799 στὸν Ἀσπροπόταμο Καλαμπάκας (ἢ κατὰ ἄλλους στὸ Εὐρόμερο Αἰτωλοακαρνανίας).

Ἦταν ὁ μέγας υἱὸς τοῦ Θύμιου Λιακατᾶ. Ὁ Θύμιος Λιακατᾶς ὑπῆρξε μέγας σαρακατσάνος τσέλιγκας τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀσπροποτάμου, ξεκαλοκαίριαζε στὰ βουνὰ τῶν Τζουμέρκων καὶ στὸν Καρβασαρά. Τὰ ἀδελφία τοῦ Γρηγορίου ἦταν ὁ Μῆτρος, ὁ Σωτήρης, ὁ Κώστας καὶ ἡ πολυτραγουδισμένη γιὰ τὴν ὁμορφιά τῆς Δέσπω.

Γύρω στὸ 1820, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἄρπαξε τὴν κόρη τοῦ Λιακατᾶ, τὴν πανέμορφη Δέσπω, γιὰ τὸ χαρέμι του. Προκειμένου νὰ ἐξευμενίσει τοὺς Λιακαταίους γιὰ τὴν ἄρπαγὴ αὐτὴ καὶ νὰ ἀποφύγει τὶς ταραχὲς στὴν περιοχή τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἀπέφασξε νὰ χωρίσει τὸ ἄρματωλίκι τοῦ Ἀσπροποτάμου: δημιουργήθηκαν τὸ ἄρματωλίκι τῆς Πόρτας ὑπὸ τὸν Στουρνάρη καὶ ἐκεῖνο τοῦ Κλινοβοῦ ὑπὸ τὸν Γρηγόρη Λιακατᾶ, ὁ ὁποῖος τὸ ἔτος 1821 νυμφεύεται τὴν κόρη τοῦ κλεφταρματωλοῦ Νικόλαου Στουρνάρη.

Νικόλαος
Στουρνάρης
(1806-1853).

Προτομή
τοῦ Γρηγορίου
Λιακατᾶ
στὸ Αἰτωλικό.

Ὁ Νικόλαος Κασομούλης, ἀγωνιστὴς καὶ ἱστορικός τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, γράφει τὶ τοῦ εἶχε ἀφηγηθῆ ὁ Στουρνάρης: «Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς μὲ ἀνάγκασε νὰ δεχθῶ γιὰ καπετάνιο στὸ Κλινοβὸ τὸν Γρηγόρη Λιακατᾶ, ὁ ὁποῖος ἦταν

γαμπρός του. Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα χρόνο ὁ Ἀλῆς μὲ ἀνάγκασε νὰ δώσω τὴν κόρη μου Βαγγελὴ γιὰ γυναικα του. Ἄν καὶ ὁ Γρηγόρης ἦταν πολὺ νέος, δὲν εἶχα ἀντίρρηση νὰ τοῦ δώσω τὴν κόρη μου, διότι τὸν θεωροῦσα τίμιο ἄνθρωπο καὶ διότι πῆρε τὸν τίτλο του ἀπὸ τὴν στάνη του, σκοτώνοντας ἓναν μεγάλο κλέφτη καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ».

* * *

Ἡ Ἐπανάσταση στὴν ἐπαρχία Ἀσπροποτάμου ἄρχισε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821 ἀπὸ τοὺς ὄπλαρχηγοὺς Γρηγόρη Λιακατᾶ, Ν. Στουρνάρη καὶ Γιωργάκη Βέλη ἀπὸ τὰ Ἄγραφα.

Μετὰ τὴν Μάχη τοῦ Κόρμπου (5η Αὐγούστου 1823), ὁ Γρηγόρης Λιακατᾶς, ἀφοῦ τοποθέτησε ἀντικαταστάτη του τὸν ἀδελφὸ του Μῆτρο, ἄφησε τὸν Ἀσπροπόταμο καὶ κατέβηκε στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ προσφέρει περισσότερες ὑπηρεσίες στὴν Πατρίδα, ἀλλὰ γιὰ νὰ εὐρίσκεται πλησίον τῆς οἰκογενείας του, ἢ ὁποία παρέμενε στὴν Κεφαλονιά ἀπὸ τὸν Μάρτιο τοῦ 1823.

Τὸ 1824 μαζί μὲ τὸν πεθερό του ἀνέβηκαν πάλι στὸν Ἀσπροπόταμο γιὰ νὰ φύγουν καὶ πάλι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ ἴδιου χρόνου καὶ νὰ μὴν ἐπιστρέψουν ποτέ...: τὴν 10ην Νοεμβρίου, ὁ Νικολὸς Στουρνάρας μαζί μὲ τὸν γαμπρὸ τοῦ Γρηγόρη Λιακατᾶ καὶ ἑξακοσίους (600) στρατιῶτες (ἐκτὸς ὧσων εἶχαν τὰ κοπάδια, τὰ ὑφαντὰ καὶ οἱ οἰκογένειες) ξεκίνησαν ἀπὸ τὸν Ἀσπροπόταμο καὶ ἔφθασαν τέλος τοῦ μηνὸς στὸ Μεσολόγγι. Ὅταν ὁ Νικολὸς Στουρνάρας εἶδε τὰ τεῖχη τοῦ Μεσολογγίου, εἶπε: «**Σ**ὲ τοῦτο τὸ γελαδομάνδρι θὰ μείνουμε;»...

* * *

Κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου τὸ 1824, ὁ Λιακατᾶς ἐβοήθησε τοὺς ἀμυνόμενους ἐκεῖ καὶ κατὰ τὶς ἐμπλοκὲς μὲ τὸν στρατὸ τοῦ Κιουταχῆ ἔχασε τὸ δεξί του μάτι ἀπὸ ἔκρηξι βόμβας.

Διασώζει ἓνα λαϊκὸ τραγούδι:

Με γέλασε ὁ Αὐγερινός, με γέλασε ἡ πούλια
καὶ βγῆκα ἀπάνου στὸ βουνὸ προτοῦ νὰ καλοφέξει,
ἐκεῖ σὲ πέτρα ἀκούμπησα νὰ πᾶρ' ὀλίγον ὕπνο
κι' ἐκεῖ ἄκουσα τρεῖς πέρδικες, ὅπου κελαηδοῦσαν
κι' καταριόταν τὰ βουνὰ μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα.
Ἔσεῖς βουνὰ τοῦ κερατᾶ, βουνὰ τοῦ Ἀσπροποτάμου,
τοὺς κλέφτες τί τοὺς κάματε, τὸν καπετὰν Γρηγόρη;
- Αὐτὸς πῆγε καὶ κλείσθηκε στὸ δόλιο Μεσολόγγι,

μᾶς εἶπαν πῶς λαβώθηκε στὸ δεξιὸ τὸ μάτι,
καὶ λὲν πῶς δὲν θὰ ξανάρθει, πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναδοῦμε
Γιὰ κλάψτε δέντρα καὶ κλαδιὰ καὶ κοντοραχοῦλες
καὶ σεῖς βουνὰ κλεφτόβουνα, μὲ τίς κρυοβρυσοῦλες
τὴν χάσατε τὴν κλεφτουριά τὸν καπετὰν Γρηγόρη.

Εψὲς κατὰ τὸ δειλινὸ ἐψὲς κατὰ τὸ βράδυ,
τρεῖς λυγερὲς τὸ λέγανε καὶ πικροτραγουδοῦσαν.
Ἡ μιὰ ἦταν ἡ Στουρνάραϊνα, τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἢ ἄλλῃ.
Κι' ἡ τρίτη ἡ μικρότερη ἦταν τοῦ καπετὰν Γρηγόρη.
Ἐκεῖ πὸν μοιρολογάει καὶ ὁμορφοτραγουδοῦσε,
πουλάκι πῆγε κ' ἔκατσε ἐκεῖ στὰ γόνατά της.
Πές μας, πές μας, πουλάκι μου κάνα καλὸ χαμπέρι.
- Τί νὰ σοῦ πῶ κυρούλα μου τί νὰ σοῦ μολογήσω
Ἐψὲς προψὲς πὸν διάβαινα τὸ ἔρμο Μεσολόγγι,
ἄκουσα πῶς βαρέθηκε ὁ καπετὰν Γρηγόρης.
Τὸν κλαῖν τὰ δέντρα, τὰ κλαριά τὸν κλαῖν οἱ κρύες βρῦσες,
τὸν κλαῖνε καὶ στὰ Κούτσανα οἱ καπετανοπούλες.

Ο Γρηγόρης Λιακατᾶς ἦταν φημισμένος γιὰ τὴν ὁμορφιά του (ὁ Κασομούλης ἔλεγε πῶς δὲν ὑπῆρχε ὁμορφότερος ἄνδρας) καὶ ὅταν ἔδενε τὸ μαντίλι γιὰ νὰ κάλυψει τὸ μάτι του μονολογοῦσε μὲ παράπονο: «**Τ**ώρα ἀφοῦ ἔχασα τὸ μάτι μου τί τὴν θέλω τὴν ζωή;».

Η Προσωρινὴ Κυβέρνηση ἄμοιψε τὴν ἀγωνιστικότητα, τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ πάθος του γιὰ τὸν Ἀγῶνα καὶ προήγαγε τὸν Γρηγόρη Λιακατᾶ ἀπὸ Χιλίαρχο σὲ Στρατηγό.

* * *

Ντολμᾶς.

Ἐνα χρόνο ἀργότερα ὁ Γρηγόρης Λιακατᾶς ἔπεσε ὑπερ-ασπιζόμενος τὸ νησὶ Ντολμᾶς.

Ἡ κατάσταση στὸ Μεσολόγγι ἦταν τραγική. **Ὁ** Στουρνάρας κρατοῦσε τὸν πλεόν ἀνατολικὸ στὴν σειρὰ προμαχῶνα, τὸν λεγόμενο Κλεισοβα, τὸν ὁποῖον ἀργότερα μετονόμασαν Κανάρη καὶ ὁ Λιακατᾶς τὸ Νησάκι τοῦ Ντολμᾶ.

Ἦταν 28 Φεβρουαρίου τοῦ 1826, ὅταν οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν ἄλωση τοῦ Βασιλαδίου περιεκύκλωσαν τὸ μικρὸ νησάκι Ντολμᾶς τῆς λιμνοθάλασσης, λίγο νοτιώτερα ἀπὸ τὸ Ἀνατολικὸ (Αἰτωλικό).

Ὁ Στρατηγὸς Λιακατᾶς συγκέντρωσε ὅσους ἀγωνιστὲς εἶχαν ἐπιζῆσει ἀπὸ τὶς μάχες καὶ ἤθελαν νὰ μείνουν μαζί του.

Ἀναφέρει καὶ ὁ Κασομούλης στὰ Ἀπομνημονεύματά του:

«...Ἦταν ἴσαμε 300 (350) ἀγωνιστές... **Ἀπὸ** αὐτοὺς ὁ δικὸς του νταΐφᾶς [μπουλούκι] ἦταν 80 νοματαῖοι· **ἦταν** ἀπὸ συγγενεῖς καὶ τὰ ἀνίψια του ποὺ δὲν τὸν παράταγαν ποτέ. **Τοὺς** μάζεψε λοιπὸν καὶ τοὺς μίλησε: **“Ἐμεῖς** οἱ λίγοι ὅπου βρεθήκαμε ἐδῶ θὰ βαστάξουμε ἐτούτη τὴν Ντάπια καὶ ἂν ὁ Θεὸς βοηθήσῃ καὶ νικήσουμε, τὸ νάμι [ἡ τιμὴ] εἶναι δική μας. **Ἀποθυμᾶτε** νὰ μείνουμε καὶ νὰ κρατήσουμε; **ἄλλιῶς** νὰ μοῦ τὸ πεῖτε, νὰ δῶ τί θὰ κάνω. **Μιντάτι** (βοήθεια) τὸ βλέπετε, δὲν καρτερᾶμε ἀπὸ πουθενά”. **Ὁ** Θανάσης ὁ ἀνιψιὸς του, πλούσιος καὶ ὁμορφος σὰν τὸν θεῖο του, καὶ νιόπαντρος, ἀπάντησε: **“Εἶμαστε** ἄνδρες καὶ ὅπου καὶ ἂν πᾶμε πόλεμο θὰ ἔχουμε. **Ἄν** πάρει τὸ Ντολμᾶ ὁ ὄχτρος τί μᾶς χρειάζεται τὸ Ἀντελικό; **Καὶ** ἔκει, καὶ ἔδῶ, πόλεμος καὶ θάνατος. **Κάλιο** τίμιος θάνατος ἐδῶ, παρὰ μέσα στὸ

Βασιλάδι.

Αντελικὸ μπερδεμένοι μὲ τὶς γυναῖκες μας”. **Ὁ**λοι λοιπὸν ἀποφάσισαν καὶ δώσανε τὸ λόγο τῆς τιμῆς τους νὰ μείνουν καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν. **Κ**αὶ ἔγινε μάχη πολλὰ μερόνυχτα, γέμισε ἡ Λιμνοθάλασσα κορμιὰ σφαγμένα»...

Στὶς 27 Φεβρουαρίου 1826 ὁ Ντολμᾶς δὲν ὑπῆρχε πλέον στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων. **Μ**ετὰ ἀπὸ σθεναρὰ ἀντίσταση ἔπεσε. **Σ**κοτώθηκαν ὅλοι σχεδὸν οἱ 300 (ἢ 350) ἀγωνιστές, σκοτώθηκε ὁ Γρηγόρης Λιακατᾶς καὶ ξεκληρίσθηκε ὅλο τὸ Λιακατέϊκο σοῖι, 39 τὸν ἀριθμὸ, πολλοὶ Ἀσπροποταμίτες, καθὼς καὶ οἱ καλύτεροι ἀπὸ τοὺς Αἰτωλικιώτες, οἱ ὁποῖοι ὅλοι ἄφησαν τὴν τελευταία τους πνοή στὸ Ντολμᾶ τοῦ Αἰτωλικοῦ, μαχόμενοι γιὰ τὰ ἰδικὰ τους ἰδανικά, τὴν Πατρίδα, τὴν Θρησκεία, τὴν Οἰκογένεια...

Ἡ λαϊκὴ μούσα διασώζει τὸν ἔνδοξο θάνατο τοῦ Γ. Λιακατᾶ:

Τρεῖς σταυραετοὶ ροβόλαγαν ἀπ’ τ’ Ἄγραφα σταλμένοι,
Ὁ ἓνας πάει ’τσ’ Ἀντελικὸ στὸ Βασιλάδι ὁ ἄλλος

Καὶ ὁ τρίτος ὁ καλύτερος στὸ Μεσολόγγι μπήκε.

Ντάπια σὲ ντάπια περπατεῖ, ταμπούρι σὲ ταμπούρι.

Ρωτάει τὴν ντάπια τοῦ Μακρῆ, στὴ ντάπια τοῦ Δεσπότη.

Γειά σας χαρά σας ἔβρε παιδιά. Καλῶς τὸ παλικάρι.

- μὴν εἶδατε τὸν Λιακατᾶ τὸν καπετὰν Γρηγόρη;

- Αἰτέ μου αὐτὸς δὲν εἶναι ἐδῶ, καὶ δῶ μὴν τὸν γυρεύεις,
μον’ πέτα ’τσ’ Ἀντελικὸ καὶ πέρασε τὸν πόρο.

Ἐκεῖ θᾶ ἔβρεις πολλὰ κορμιὰ, σφαγμένα σκοτωμένα.

Κι’ ποιὸ εἶν’ τὸ πιὸ λεβέντικο τὸ ξανθομουστακάτο,
ἐκεῖνο εἶναι τὸ κορμὶ τοῦ καπετὰν Γρηγόρη.

Ρωτᾶ τὴν τάπια τοῦ Μακρῆ τὴν τάπια τοῦ Δεσπότη:

- Μὴν εἶδατε τὸν Λιακατᾶ τὸν καπετὰν Γρηγόρη;

Σύρε πουλάκι μ’ ’τσ’ Ἀντολικὸ καὶ κοίταξε τριγύρω,

Κι’ ἀγνάντεψε πρὸς τὸν Ντουλμᾶ κι’ ἀντίκρυ ἀπὸ τὸν πόρο.

Ἐκεῖ θᾶ δεῖς ἄσπρα κορμιὰ καὶ κόκαλα στὴν ἄμμο,

κι’ ἂν μπορεῖς διάλεξε τὸν καπετὰν Γρηγόρη.

Ψηλὰ ἀπ’ τὸν Ἀσπροπόταμο πετάει στὸ Μεσολόγγι,

Χρυσὸς αἰτὸς τριγύριζεν ἔξω ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι,

γεράκι μὲ δυὸ γράμματα ἀπὸ τοὺς Λιακαταίους.

Γυρίζ’ ἐδῶ γυρίζ’ ἐκεῖ γυρίζ’ ὅλη τὴν χώρα.

Μὴν εἶδατε τὸν Λιακατᾶ, τὸν καπετὰν Γρηγόρη;

Πουλίμ’ αὐτὸς δὲν εἶναι ἐδῶ, κι’ ἐδῶ μὴν τὸν γυρεύεις

πέτα πρὸς τὸ Ἀνατολικό, καὶ πέρασε τὸν πόρο,

καὶ ἐκεῖ θᾶ ἴβρεις κορμιὰ σφαγμένα, σκοτωμένα,
κι' ὅποιο δεῖς λεβέντικο καὶ ξανθομουστακάτο,
ἐκεῖνο εἶναι τὸ κορμὶ τοῦ καπετὰν Γρηγόρη.

Ἔνας ἀετὸς τριγύριζε μέσα στὸ Μεσολόγγι
κοιτάει τὰ ντάπια τοῦ Μακρῆ

τὰ ντάπια τοῦ Δεσπότη

κι' ἀγνάντεψε τὴν Κλείσοβα κατὰ τὸ Μακρυνόρος
Ψάχνει νὰ βρεῖ τὸν Λιακατᾶ,

τὸν καπετὰν Γρηγόρη

ποὺ κράτησε τὴν Κλείσοβα μὲ ὀγδόντα παλικάρια.

Ἔσεις βουνὰ τοῦ Κιαρατά, βουνὰ τ' Ἀσπροποτάμου
τοὺς κλέφτες τί τοὺς κάνατε, τὸν Καπετὰν Γρηγόρη;

- Αὐτὸς πῆγε καὶ κλείσθηκε μέσα στὸ Μεσολόγγι,
μᾶς εἶπαν πὼς λαβώθηκε μέσ' το δεξιὸ τὸ μάτι
κι' λέν πὼς δὲν θὰ ξανάρθει, δὲν θὰ τὸν ξαναδοῦμε.

Γιὰ κλαῖψτε δέντρα καὶ κλαδιὰ κι' ἐσεῖς κρνοβρυσοῦλες,
τί χάσανε τὴν κλεφτουριά, τὸν καπετὰν Γλήγορη.

**Γρηγορίου Λιακατᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἐνδόξως πεσόντων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
καὶ δὴ ἐν τῇ Μάχῃ τοῦ Ντολμᾶ,**

Αἰωνία ἡ μνήμη!

Προτομὴ
τοῦ Γρηγορίου
Λιακατᾶ
στὸ Κλινοβό.

(*) Πηγή: <http://www.stavraetos.gr/index.php/istorika/sarakatsanoi-agonistes/grigoris-liakatas>, <https://iaitoloakarnania.gr/2018/02/grigoris-liakatas-o-leontokardos-oplarchigos-pou-egine-simvolo-iroismou-sto-aitoliko/> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.